

Somogyi Zoltán

Efézusi anzix

(Kaj Ádám Magánevangeliumok című kötetéről)

A jelzőkkel vigyázni kell, mert gyakorta pusztán csak jó- vagy rosszindulat kérdése, hogy valamit karcsúnak, sudárnak, filigránnak vagy épp soványnak, vérszegénynek, gebének titulálunk. Kaj Ádám bemutatkozó verseskötete decens, vékony, fekete füzetecske, olyan, mint egy örök darab kisestélyi egy fiatal nő gardróbjából; csakhogy az a test, ami ezt a ruhát viseli, a kötet tartalma, csontvázrendszere, sokkal inkább egy aszkézisre, ugyanakkor élvhajászatra is hajlamos, eszkatológia és más végső dolgok iránt érdeklődő, az asztrál-világba is kiruccangató, önmagát kereső személyiség lenyomata. Ez a személyiség természetesen még nem rendelkezik kész válaszokkal, így nem is tud elég karizmatikus lenni; vagyis nem markáns a karaktere ahhoz, hogy meggyőzően hirdessen prófétai téziseket. Szerencsére, vagy ösztönének hála, nem is teszi. Mert akkor érdektelen és hiteltelen lenne minden sora. Így viszont a bizonytalankodások, és szerteszét tartó érdeklődés által tágra nyitott témahorizonton körbetekintve kirajzolódik egy olyan sarjadó költői világ, ami megindokolja, hogy miért volt szükségszerű megjeleníteni a Magánevangeliumokat.

Persze egy önálló kötet elsődlegesen nem tesz mást, mint legitimálja a szerzőt a környezetébe és a világ elé, és biztosít neki egy olyan státuszt, ami kissé megkönnyítheti azoknak a munkakörülményeknek a kialakítását, amelyek számára az alkotáshoz szükségeltetnek. Ennek jegyében Kaj Ádám köteté elkerülhetetlenül válik egyúttal költői tevékenységeinek portfóliójává is, amelyben a szerző megmutatja, mennyire sok mindent tud már, hány hangszerezen és szólamokban képes játszani. Nagyon sokféle, sok ízű, formailag és tartalmilag is teljesen változatos versek sorakoznak egymás mellett. Vannak szerepversek, melyekben a költő Ovidius, Odüsszeusz, Verlaine alakjába bújik bele; és vannak nagyon személyes költemények, melyek a gyermekkort idézik meg, majd az egyetemista létet, a családot és a szerelmeket, a fiatalság élményeit, vívódásait, kudarcait. Kaj formaérzéke már-már imponáló, hiszen a kötetben vannak tagolatlan verstestű művek, és rövid meg hosszú strófájúak is; műfajilag pedig az episztolától kezdve a zsoltáron, az ódán, az imán, a himnuszon, az ars poeticán, a képversen

át a mikro-ciklusokig több minden; nem is beszélve a rímképletek nagy számáról. Talán nem is igazán található két egyforma alakzatú vers az egész kötetben. Olykor azonban ez a nagy változatosság üres játékká válik, és tét nélküli versmutatványokat produkál.

A kötet szerkezete is átgondoltnak mondható, szinte dramaturgiája, sőt, liturgiája van. Négy részre osztja a kötetét Kaj Ádám, a Test, a Lélek, a Világ, és a Mindenség evangéliumára. A cím: Magánevangeliumok, többértelmű szó. Benne van az, hogy a költő személyesen hirdeti az örömhírt, a saját, egyedileg magáévá tett hitét, a vallásosságot oly formában, ahogy ő értelmezi; de jelenti azt is, hogy a hír, amit a világba kikiabál, az a saját művészetének öröme. A kettő persze nem választható el egymástól élesen, hanem áthatják, és kölcsönösen megtermékenyítik egymást. A négy evangélium sorrendje a kicsitől a nagy felé haladást mutatja, a fizikai dolgoktól az eszmék felé törekvést, a belső, meghitt terekből a végtelen – és előbb bensőségességét elvesztő, majd isten személyes közelségbe hozásával újra megtaláló – távlatokba költözést.

A Test evangéliumának témája a testiség, a szerelmi hevületek, az érzéki vágyak, a taszítások és vonzódások hullámvasútja. Ebben a részben visszatérő motívum az

alvás, az álmodás és a felébredés; meg a párna tisztasága, melyen emlényomot hagy az éjszaka, illetve az ágy melegsége, és az abból való kiszállás illúziókat összezúzó hidegsége. A hűség és hűtlenség, a féltékenység és kedvesség feloldhatatlan ellentétpárjainak háttérben pedig a test és lélek örök dialektikája húzódik meg. Több versben is zavarba ejtő vonásként jelenik meg az intimitást szétszaggató kíméletlenség, vagy olykor kegyetlenség, ami erőszakos, gőgös férfiúságként ölt formát. Ez a szerelemfelfogás kamaszosságáról árulkodik.

A Lélek evangéliumában már sokkal több szó esik a múlttól, a családról, a gyökerekről, a hagyomány fontosságáról. Ebben a részben olvashatjuk a három szerepverset is, ami utalhat a nagy költőkkel érzett lelki rokonságra, és mutathatja a kanonizált irodalomhoz való csatlakozás vágyát is. Hangsúlyossá válik az utazás motívuma is, szoros korrelációban a bolyongással és útkereséssel. Többször felbukkan a peron szó is, ami a várakozás helye, de egyben olyan megálló is, ahonnan a megtett útra lehet reflektálni.

A Világ evangéliuma összefoglal és visszautal az előzőkre, de tovább is lép, egyszerre haladva befelé, a lélek irányába, és kifelé is, tágítva a teret, kimozdulva a szobákból a természetbe. Ismét úgy szerepel a szerelem, mint ami megsebezi az embert, de új színként megjelenik a szexuális tartalmú sorok között a keresgélés unalma. Feltűnően gyakran indulnak a versek a reggeli ébredéssel, amikor a fényekben másként látszanak a dolgok, és az éjszaka varázsa megszakad. A hajnal átvilágítja, megröntgenezi a kapcsolatokat, és kirajzolja a beteg góccokat. A sötét összehoz: a fekete éjszakában tapogatózni kell; a fény viszont eltávolít, óceánt nyit a testek közé. „A fény tesz különbözővé minket” – írja Kaj a Szombat című versben. Erősödik a dialektika is. Nem csak a fény és árnyék, illetve a test és lélek ellentétpárok szerepelnek, hanem megjelenik a hang és a némaság oppozíciója is. A szavak dolgokat aggatnak az emberre, idegen fogalmakat, míg a némaság meztelenül hagy, viszont leírni valamit mégis csak szavakkal lehet, és ez feloldhatatlan, kínzó, ám ugyanakkor inspiráló paradoxon.

A Mindenség evangéliuma tanúság isten és az isten keresése mellett. A személyes hit, a ceremóniamentes vallásosság, a napi szinten megélt, hétköznapi valósággá tett kereszténység lírai, filozófálgató verseit tartalmazza. A motívumok gyakran bibliai személyeken és történeteken alapulnak, és arra a gondolatra futnak ki, hogy isten versebe szoríthatatlan, de mivel mégis ott van minden szóban, így minden mondat hozzá szóló ima.

A kötet versei általában világosak, letisztultak, nem terhelik őket barokkos szóvirágok, sem meghökkentő szóelemények. A magamutogató nyelvi bravúrkodás helyett Kaj Ádám tartja magát ahhoz, hogy aki tudja, mit akar mondani, az legyen érthető és egyszerű. Érdekes

azonban, hogy ettől a verseknek sokkal inkább protestáns szellemisége és hangulata lesz, mint katolikus.

Szót kell ejteni arról is, hogy a kötet fényképeket is tartalmaz, vagyis illusztrált. Még nem láttam olyan verseskötetet, ahol a fotók hozzá tettek volna valami igazán lényeges és elengedhetetlen pluszt a költeményekhez. A fényképek általában szimplán csak dekorálnak, és elfogadható nagyságra hizlalják fel az oldalszámot. A Magánevangéliumok esetében is ez a helyzet. Kaj nyilatkozata a fülszövegen, hogy a fotós (Leskó Róbert) a kedvence, csak barátilag értelmezhető, mert a képek művészi színvonala ezt nem indokolhatja. Kaj Ádám köteté nem lehengerlően impozáns, de egy sokoldalú és tehetséges író mutat be, aki könnyedén képes megteremteni csendes, merengő, visszafogott hangulatokat, és ifjonti bájjal, szenvedéllyel intim, fiatalos miliókat is. A verseken érződik valami magabiztosság, ami talán a korán jött sikereknek is köszönhető, de halványan kiérezhető a reflektálatlanul hagyott elégedetlenség is, meg az önfegyelem alá rendelt vibráló kíváncsiság.

Szórakoztató és lendületes drámájának, az Oligarcháknak ismeretében – amelyben a Máté nevű karakterrel egy olyan sokrétű, sziporkázó és zseniális intrikust hozott létre Kaj Ádám, amiért komoly dicséret illeti meg – azt kell mondjam, hogy ő inkább egy drámai tehetség, aki jól tud verselni is, de ez inkább csak színesíti majd ígéretes színvonalát pályáját, semmint hogy előrevetítene egy egyedülállóan nagy lírikust. Azért egy verses drámát mihamarabb szívesen elolvasnék tőle.

(Pannon Tükör Könyvek, Zalaegerszeg, 2010.)